Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kari Sjöholm

Lausunto

13.10.2016

985/103/2016

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asiantuntijapyyntö HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Eduskunnan sivistys- ja tiedevaliokunta on kirjeellään 4.10.2016 pyytänyt Suomen Kuntaliitolta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017. Teemana ovat erityisesti nuorisotyön ja -politiikan tuloksellisuus, työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö sekä nuorisotakuu kärkihankkeen eteneminen. Liitto toteaa kohteliaimmin seuraavaa.

Kuntien nuorisotyö

Kunnat ovat merkittäviä nuorisopalveluiden tuottajia ja toimintaedellytysten luojia. Nuorisotyö on kunnissa laaja-alaistunut ja samalla muuttunut entistä vaatimaksi. Nuorisotyön uudet työmuodot vaikuttavat paikallisiin työtapoihin ja myös kunnallisen nuorisotoimialan voimavaroihin. Nuorisotyön toimialaa kunnissa ovat laajentaneet erityisesti etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta, nuorten osallisuushankkeet ja esimerkiksi kouluissa tapahtuva nuorisotyö.

Kuntien nuorisotyön henkilöstö on viimeisen viiden vuoden aikana kasvanut yli puolessa kunnista. Etsivää nuorisotyötä kunnissa tekee nyt noin 500 työntekijää, jotka tavoittavat vuosittain yli 24 000 nuorta. Nuorten työpajoja on noin 200 kunnassa ja niissä käy vuosittain noin 14 000 - 15 000 alle 29 -vuotiasta nuorta. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluja on noin 250 kunnassa ja kaikkiaan kuntien nuorisotoimi työllistää lähes 3400 työntekijää. Kunnissa on lisäksi noin 1000 nuorisotilaa. Kunnat käyttävät nuorisotyöhön vuosittain noin 220 miljoonaa euroa. Valtion vuosittainen panos nuorisotyöhön on noin neljä kertaa pienempi kuin kuntien nuorisotyöhön käyttämä euromäärä.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksen nuorisotyölliset voimavarat

Alla on vertailtu valtion tulo- ja menoarvion lukuja TA2016 ja TAE2017. Eduskunnan lisäys vuodelle 2016 lienee jakautunut osin työpajatoiminnalle ja osin etsivälle nuorisotyölle. Opetus- ja kulttuuriministeriön antamien tietojen mukaan nuorten työpajatoimintaan tulee ensi vuodelle lisäystä 500 000 euroa (yhteensä 13,5 M€) ja etsivään nuorisotyöhön puolestaan vähennystä 500 000 euroa (yhtensä 12,5 M€.) Kokonaisuudessaan tilanne on vuoden 2017 osalta kohtuullisen hyvä eli lähes sama kuin tämän vuoden luvut. Nuorisotakuun osalta tilanne voimavarojen osalta on huolestuttava.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta	**2016**	**2017**
Työpajatoiminta	11523000	13500000
Etsivä	2150000	4523000
Eduskunnan lisäys momentille	4000000	
Kärkihanke: Nuorisotakuu	2000000	1500000
Yhteensä	**19673000**	**19523000**
Etsivään kohdennetaan nuorisotyön varoista	6	7

Kunnan valtionosuudet ja perusnuorisotyön edellytysten turvaaminen

Kunnille myönnetään valtionosuutta nuorisolain mukaisiin käyttötarkoituksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään. Valtionosuuden merkitys kuntien nuorisotoimen käyttökustannuksiin vaihtelee suhteessa kuntien asukaslukuun. Pienissä kunnissa valtionosuudella saattaa olla kunnalle merkitystä, mutta suurissa

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

kunnissa valtionosuus jää 3-4 prosenttiin kunnan nuorisotoimen käyttötalousmenoista. Päävastuun nuorisotyön julkisesta rahoituksesta kantavat kunnat, siksi on tärkeää huolehtia kuntien mahdollisuudesta hoitaa nuorisotoimialan tehtävät hyvin ja niin, että nuorten palvelutarpeet tulevat paikallisesti ja alueellisesti mahdollisimman tapapuolisesti hoidettua.

Kuntaliitto korostaa, että koko nuorisopalvelujärjestelmän uskottavuuden kannalta on välttämätöntä, että kuntien nuorisotoimeen tulevat valtionosuudet **ovat riittäviä suhteessa kunnille lainsäädännössä asetettuihin tavoitteisiin ja tehtäviin**. Valtionosuuksiin tulisi vähintään tehdä tasokorotus ja varmistaa, että rahoitus seuraa kustannuskehitystä. Perustuslakivaliokuntakin on todennut perusoikeusuudistusta koskevassa mietinnössään (PeVM 25/1994 vp), että kunnille tehtäviä säädettäessä on huolehdittava, että kunnilla on tosiasialliset edellytykset suoriutua tehtävistään. Kuntaliitto korostaa, että kunnallista nuorisotyötä ei voida, eikä tule kehittää pelkän hankerahoituksen turvin.

Kuntaliitto painottaa, että uuden nuorisolakiesityksen **mahdollinen** ikärajamuutos ei saa vähentää kuntien saamia valtionosuuksia, vaan uudistus tulee siltä osin tehdä kustannusneutraalisti.

Valtionavustuksen myöntäminen nuorten työpajatoimintaan

Työpajatoiminta kattaa yli 90 prosenttia Suomen kunnista. Nuoret valmentautujat myös sijoittuvat suhteellisen hyvin työpajajakson jälkeen, sillä koulutukseen sijoittuu 28 prosenttia, työelämään 15 % ja muuhun ohjattuun toimintaa 15 %. Työttömäksi työpajajakson jälkeen jää kuitenkin vielä valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan 22 %. Työpajavalmennus perustuu nuorten työpajoissa pitkälle tekemällä oppimiseen. Kuntouttavan työtoiminnan osuus pajojen toiminnassa on viime vuosina lisääntynyt selvästi. Työpajakyselyn mukaan vuonna 2014 kuntouttavassa työtoiminnassa olleiden valmentautujien osuus oli noin 36 prosenttia kaikista valmentautujista, kun se vuonna 2013 oli vain 26 prosenttia.

Kuntaliitto pitää erityisen myönteisenä ja toimintaa turvaavana sitä, että nyt ensimmäistä kertaa Nuorten työpajatoiminta on saatu nuorisolakiesityksessä omana pykälänään nuorisolakiin.

Kuntaliitto esittää, että myöhemmin tulee erikseen selvittää miten järjestetään se toiminnan osuus, joka on selkeästi osa sosiaalipalvelua. Tämä on erityisen tärkeää, kun palvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu tältä osin siirtyy maakunnille.

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut sekä ohjaamotoiminta nuorisotakuun tukena

Nuorten tieto- ja neuvontapisteitä on Suomessa ollut jo 1950 (Helsinki, Turku) -luvulta lähtien ja varsinainen nousukausi alkoi 1990 luvun loppupuolella. Vuonna 2006 perustettiin Koordinaatti Ouluun, jonka tehtävänä on opetus- ja kulttuuriministeriön tuella koordinoida kuntien tieto- ja neuvontapisteitä. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu toimii jo yli 200 kunnassa ja järjestöissä ja sillä on 168 kiinteää toimipistettä.

Kohtaamo -projektin toiminta käynnistyi 1.8.2014 ja se toimii osin ESR hanketuen turvin 2014–2017. Toiminta on työ- ja elinkeinoministeriön alaista toimintaa ja toimisto sijaitsee Jyväskylässä (ELY), jossa on 7 työntekijää. Tavoitteena on ohjaamotoiminnan synnyttäminen ja levittäminen koko maahan. Valmisteilla on myös valtakunnallinen verkko-ohjauksen palvelu.

Ohjaamot ovat alle 30 -vuotiaille nuorille suunnattu matalan kynnyksen palvelupisteitä.
Näistä myös osa toimii ESR rahoituksella. Uudet hankerahoituskohteet aloittavat vuoden 2018 alussa. Paikalliset ohjaamot ovat osa nuorisotakuun toteuttamista. Keskeistä toiminnassa on yhteisöllisyys ja sekä alueellinen että paikallinen verkostoituminen. Suomessa toimii tällä hetkellä 35 ohjaamoa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on ollut vahva kohtaamo- ja ohjaamotoiminnan kehittäjä. Opetus- ja kulttuuriministeriö puolestaan on jo vuosia rahoittanut ja kehittänyt nuorten tieto- ja neuvontapalvelutoimintaa. Kuntaliitto korostaa näiden kahden matalan kynnyksen palvelujärjestelmän saumatonta yhteistyötä. Rahoituksen ja esimerkiksi henkilöstöön liittyvien voimavarojen kannalta toimintojen valtakunnallinen koordinointi ja paikallinen matalan kynnyksen toiminta tulisi aina toteuttaa yhden luukun periaatteella. Toimintojen päällekkäisyyttä ei muutoin voitane välttää.

Kuntien tuleva vastuu

Uuden nuorisolakiesityksen mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat edelleen kunnan tehtäviin. Kunnan tehtävänä olisi luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Laki ei tätä tarkemmin säädä mitä tehtäviä tai toimenpiteitä kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluisi. Voimassa olevaan lakiin verrattuna kuntien tehtäviä ja vastuuta on selkeästi yksinkertaistettu ja selkeytetty. Kunnat ovat erilaisia ja väestörakenteeltaan poikkeavat toisistaan huomattavasti. Tämän vuoksi on tärkeää lisätä kuntien mahdollisuutta järjestää nuorisotoimialan palvelut aina paikallisiin olosuhteisiin ja ennen muuta nuorten tarpeisiin sopivalla tavalla.

Kuntaliitto pitää erityisen hyvänä sitä, hallituksen esityksessä uudeksi nuorisolaiksi on tarkoitus vahvistaa kuntien itsenäistä vastuuta toteuttaa ja organisoida nuorisotyötä ja -politiikkaa kunnan haluamalla tavalla. Tällöin on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että kuntien perusnuorisotyöhön ohjautuva valtionrahoitus on riittävällä tasolla. Kunnilla ja valtiolla on yhteinen sosiaalinen vastuu tuottaa mahdollisimman tasa-arvoiset ja nuorten saavutettavissa olevat palvelut kaikille nuorille.

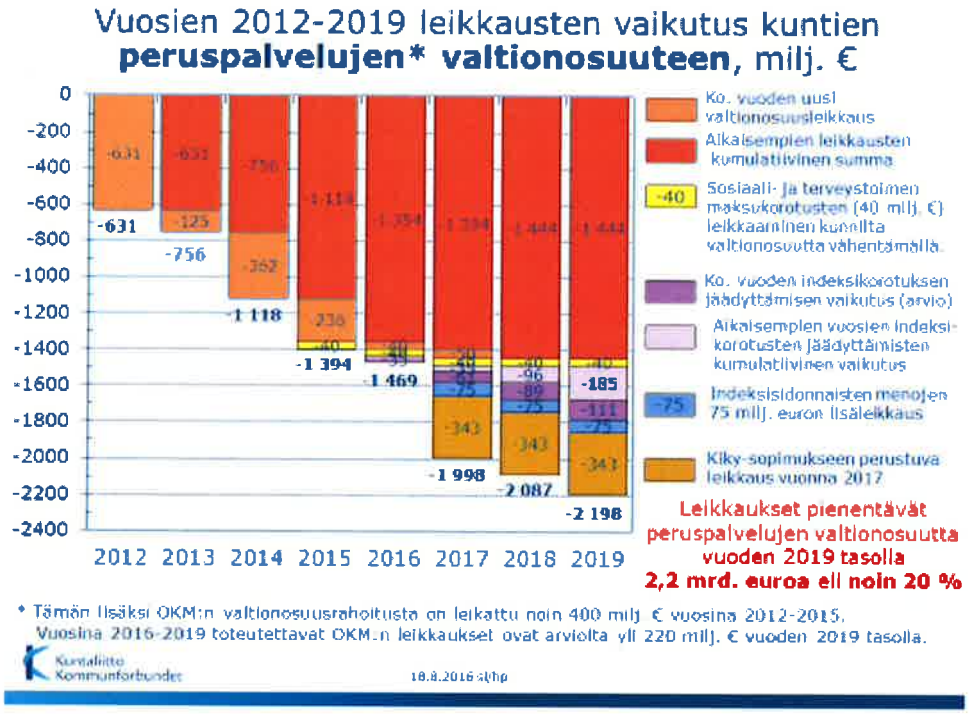
SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Liitteet:
Liite 1: Valtionosuusleikkausten vaikutukset kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitukseen vuosina 2012- 2019
Liite 2: Valtion TAE 2017

Liite 1

VALTIONOSUUSLEIKKAUSTEN VAIKUTUKSET KUNTIEN PERUSPALVELUIDEN VALTIONOSUUSRAHOITUKSEEN VUOSINA 2012- 2019

Liite 2

Valtion TAE 2017

Kunnille asetettu rahoitusasematavoite -0,5 % -yksikköä / BKT v. 2019 on haastava ja siitä on johdonmukaisesti pidettävä kiinni.

Kuntatalous on kehittynyt odotuksiin nähden kohtuullisesti. Erityisesti kuntien omilla säästötoimenpiteillä on ollut merkittävä vaikutus. Kuntien ja kuntayhtymien investoinnit ovat pysyneet korkealla tasolla. Vaikka velkaantuminen on kasvanut, investointien omarahoitusosuus on noussut.

Tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin hyvin haastavat, sillä toimintaympäristöön, tulopohjaan ja kustannuskehitykseen kohdistuu useita paineita ja velkaa joudutaan yhä ottamaan lisää.

Ensi vuoden valtion talousarvioesityksen ennakoidaan vahvistavan kuntataloutta lievästi. Epävarmuustekijöitä on kuitenkin merkittävästi ja mitä ilmeisimmin kuntien omat toimenpiteet tulevat jatkossakin olemaan keskeisessä asemassa kuntatalouden tasapainon saavuttamisessa.

Kilpailukykysopimus rahoitettiin osin kuntasektorin säästöillä, joista merkittävin on lomarahojen leikkaus vuosina 2017–2019. Säästövaikutukseksi vuonna 2017 arvioidaan 309 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi työajan pidennyksen seurauksena kunta-alan työvoiman kysynnän oletetaan pienenevän niin, että säästöiksi ensi vuonna arvioidaan 93 miljoonaa euroa. Vaikutus nousee aina 245 miljoonaan euroon vuonna 2020. Valtionosuuksia alennetaan vastaavasti.

Verotuksessa tapahtuvat muutokset kompensoidaan osittain. Ottaen huomioon kuntatyönantajan oletetut säästöt, veromuutokset ja valtionosuusvähennykset kuntatalouden rahoitusasema heikkenisi kikystä johtuen noin 90 miljoonaa euroa.

KEL-indeksiin sidottuja menoja leikataan 195 miljoonaa, mikä pienentää kuntien valtionosuuksia 75 miljoonaa euroa. Edellisellä vaalikaudella päätetyt valtionosuusleikkaukset jatkuvat ensi vuonna 50 miljoonan euron suuruisena.

Päivystysasetuksen muutoksen myötä kuntien menojen arvioidaan jo ensi vuonna alenevan 75 miljoonaa euroa, vanhuspalvelujen henkilömitoituksen tarkistuksen myötä säästöä kertyisi 25 miljoonaa ja varhaiskasvatukseen liittyvien muutosten johdosta 67 miljoonaa euroa. Oletetut säästöt leikataan ennakkoon kuntien valtionosuuksista.

Peruspalvelujen valtionosuuksia leikataan ensi vuonna yhteensä peräti 383 miljoonaa euroa kun oletettujen säästöjen lisäksi ns. Lex Lindströmin, eli yli 60 v. pitkäaikaistyöttömien johdosta kunnille syntyvä, noin 33 miljoonan euron ennakoitu menojen vähennys työmarkkinatukimenoissa leikataan peruspalveluiden valtionosuuksissa.

Kuntaliitto toteaa, että esitetyt valtionosuusleikkaukset ovat erittäin suuria ja perustuvat oletuksiin kuntien omista toimenpiteistä. Kuntaliiton mielestä nämä muutokset olisi tullut ottaa huomioon valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistuksessa, kun toteutumat ovat tiedossa. Kuntaliito ei hyväksy niin sanotun Lex Lindströmin kunnille tuoman säästön leikkausta valtionosuuksista vaan sen rahoitus pitäisi hoitaa työmarkkinatukijärjestelmän rahoituksen sisällä.

Epävarmuustekijöistä johtuen valtion TAE:n vaikutuksia kuntatalouteen on hankalaa täysin luotettavasti arvioida.

Näistä vaikeuksista huolimatta Kuntaliitto on tyytyväinen siihen, että vakiintuneet veroperustemuutokset kompensoidaan, uusiin tehtäviin tulee 100 %:n valtionosuus ja että valtion ja kuntien kustannustenjako tarkistetaan sovitun mukaisesti.

Kuntien toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Turvapaikanhakijoiden suuri määrä aiheuttaa kunnille merkittäviä kustannuksia erityisesti sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty. Myös käännytyksiin liittyvät ongelmat kasaavat kunnille uusia haasteita paperittomien määrän kasvaessa. Kotouttamiskorvausten taso on aivan liian alhainen ja jälkeenjäänyt.

Hallituksen kärkihankkeet tähtäävät toimintojen uudistamisen kautta talouden kasvun ja työllisyyden edistämiseen. Liikennekaaren osalta huolta herättää erityisesti joukkoliikenteen asema jatkossa. Jätelain uudistaminen kuntien vastuita rajaten aiheuttaisi kunnille satojen miljoonien menetykset.

Edellisellä hallituskaudella toteutettu työllisyyden kuntakokeilun tulokset olivat erinomaisia. Tärkeätä on, että nyt valmistelussa olevat alueelliset kokeilut toteutetaan viivyttelemättä ja mahdollisimman laajasti.

Kuntaliitto on aktiivisesti mukana maakuntauudistuksen valmistelussa. Kuntaliitto korostaa uudistuksessa itsehallinnon toteutumista ja kuntien mahdollisuutta jatkossakin toimia sote-palvelujen tuottajina.